

N:o 10.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag för Sveriges riksbank; gifven Stockholms slott den 9 januari 1897.

Under åberopande af bifogade utdrag af protokoll öfver finansärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att, under förutsättning att de enligt 1896 års Riksdags beslut hvilande förslagen till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen varda af Riksdagen slutligen antagna, för sin del antaga närlagda förslag till lag för Sveriges riksbank.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

OSCAR.

Claës Wersäll.

Förslag
till
Lag för Sveriges riksbank.

I Kap.

Om grundfonden.

1 §.

Sveriges riksbank, som är stäld under Riksdagens garanti, drifver bankrörelse enligt denna lag.

2 §.

Riksbankens grundfond skall utgöra femtio millioner kronor.

II Kap.

Om sedelutgifningsrätten.

3 §.

Riksbanken är ensam berättigad att utgifva banksedlar. Dessa sedlar utgöra lagligt betalningsmedel i riket och skola, när helst sådant påfordras, af riksbanken vid dess hufvudkontor inlösas efter deras lydelse.

4 §.

Sedel, som af riksbanken utgifves, skall innehålla förbindelse för riksbanken att vid anfordran inlösa densamma med guldmynt enligt lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

5 §.

Riksbankens sedlar må lyda endast å fem, tio, femtio, ett hundra och ett tusen kronor.

6 §.

Riksbanken eger rätt att utgifva sedlar till det belopp, som motsvaras af följande kassatillgångar:

- a) metallisk kassa, så beräknad som i 8 § sägs;
- b) på utrikes ort nedsatt eller under transport derifrån varande, mot sjöfara försakradt guldmynt eller onyntadt guld;
- c) hos bankinrättningar eller handelshus på utrikes ort i löpande räkning innestående medel.

7 §.

Utöfver det enligt 6 § medgifna belopp är riksbanken berättigad till en sedelutgifning af högst nitio millioner kronor, under vilkor att de på grund häraf utgifna sedlar motsvaras af följande tillgångar sammanräknade:

- a) lätt säljbara utländska statspapper;
- b) statens, allmänna hypoteksbankens och andra inhemska obligationer, som å utländsk börs noteras;
- c) vaxlar, betalbara inom eller utom riket.

8 §.

Såsom riksbankens metalliska kassa skall beräknas allt riksbanken tillhörigt och inom landet befintligt svenskt och utländskt guldmynt samt onyntadt guld.

Metalliska kassan må ej bibehållas vid lägre belopp än tjugufem millioner kronor. Derutöfver skall, då de på grund af 7 § utgifna sedlar öfverstiga sextio millioner kronor, riksbanken hålla i metallisk kassa minst fyratio procent af det belopp, hvarmed de på sådan grund utgifna sedlar öfverskjuta sistnämnda summa.

III Kap.

Om rörelsen.

9 §.

Riksbanken drifver sin rörelse vid hufvudkontor i Stockholm samt vid afdelningskontor inom riket; och skall ett sådant kontor finnas inom hvarje län utom Stockholms.

10 §.

Riksbanken eger att köpa och sälja guld och silfver.

Guld i plants, som för riksbankens räkning till myntverket aflemnas, skall af riksbanken inlösas med guldets värde i svenskt mynt, eller två tusen fyra hundra åttio kronor för ett kilogram fint guld, med afdrag af en fjerdedels procent i myntningskostnad, så ock, der smidbargöring och skedning ifrågakomma, af de därför stadgade afgifter; dock må fullmäktige i riksbanken, när de så skäligen finna, befria säljaren från myntningskostnaden eller någon del deraf.

11 §.

Riksbanken eger att köpa och sälja vexlar, å utrikes ort betalbara inom sex månader, äfvensom att öfvertaga andra fordringar, å utrikes ort förfallna inom samma tid.

12 §.

Riksbanken eger att köpa och sälja svenska obligationer samt sådana å utländsk börs noterade utländska statspapper, som äro lätt säljbara.

13 §.

Riksbanken eger att drifva utlåningsrörelse medelst:

a) diskontering af accepterade, å inrikes ort inom sex månader betalbara vexlar, hvilka pröfvas vara grundade å verkliga handelsaffärer;

b) utlåning mot förbindelse till återbetalning antingen å bestämd tid af högst sex månader eller ock efter högst tre månaders uppsägning samt mot pant af obligationer, aktier eller andra värdepapper; dock att af enskilda personer eller bolag utfärdade skuldebref med endast namnsäkerhet icke må såsom pant godkännas;

c) utlåning mot förbindelse till återbetalning å bestämd tid af högst sex månader samt mot pant af varor, liggande å allmän våg eller satta i förvar hos tredje man, som förbundet sig att hålla dem eller deras värde riksbanken tillhanda samt pröfvas för en sådan förbindelse vederhäftig;

d) beviljande af kassakreditiv och kredit i löpande räkning på högst tolf månader mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom in-tecknade skuldebref.

Derjemte må riksbanken utlemna lån mot förbindelse till återbetalning af minst en femtedel af förskrifna beloppet hvar sjette månad och mot säkerhet af löpande förskrifning, annat värdepapper eller borgen såsom för egen skuld. Dessa afbetalningslån må dock ej stiga till högre sammanräknadt belopp än tio millioner kronor.

14 §.

Riksgäldskontoret eger att vid riksbankens hufvudkontor begagna kassakreditiv, dock ej till högre belopp än en million femhundra tusen kronor. Riksgäldskontoret är ej skyldigt att för kreditivet ställa säkerhet eller erlægga kreditivavgift.

15 §.

Åt fullmäktig i riksbanken eller ledamot af styrelse vid afdelningskontor må lån utlemnas endast mot pant af varor liggande å allmän våg eller af statens, allmänna hypoteksbankens eller hypoteksföreningars obligationer samt kassakreditiv beviljas endast mot säkerhet af nämnda obligationer.

Vexel med fullmäktigs eller styrelseledamots namn må icke diskonteras.

16 §.

Af en hvar, som sådant önskar, skall riksbanken, såväl vid hufvudkontoret som vid afdelningskontoren, mottaga och å giroräkning föra

penningar med förbindelse att vid anfordran tillhandahålla räkningshafvaren hvad å räkningen inestår.

För förande af giroräkning må riksbanken ej taga afgift och ej heller godtgöra ränta för medel, som inestå å sådan räkning.

17 §.

Riksbanken är pliktig att utan godtgörelse för statsverkets räkning mottaga penningar och af statsverkets tillgodohafvande verkställa utbetalningar.

18 §.

En hvar eger att i riksbankens hufvud- eller afdelningskontor insätta penningar mot erhållande, utan afgift, af vaxel, stäld att vid uppvisandet inlösas antingen i hufvudkontoret eller i något af afdelningskontoren.

19 §.

Riksbanken mottager till förvar:

a) penningar att utan räntegodtgörelse återbetalas vid anfordran eller å tid, som vid insättningen bestämmes; skolande bevis öfver sålunda insatta penningar ställas till viss man;

b) guld eller silfver, myntadt eller i plants, mot bevis, som skall ställas till viss man och innehålla såväl guldets eller silfrets vikt och efter vigten beräknade värde som ock förbindelse för riksbanken att, mot bevisets återbekommande och betalning af stadgad förvaringsavgift, återställa det till förvar mottagna guldet eller silfret eller, om sådant ej kan ske, betala dess i beviset upptagna värde;

c) obligationer, aktier eller andra värdepapper, af de slag fullmäktige i riksbanken bestämma, mot bevis, som skall ställas till viss man och innehålla såväl förteckning å de särskilda värdepapperen jemte å dem satta värden som ock förbindelse för riksbanken att, mot bevisets återbekommande och betalning af stadgad afgift, återställa de i förvar mottagna värdepapperen eller lemna andra af samma slag, beskaffenhet och belopp eller ock ersätta de felande efter deras i beviset bestämda värden; skolande i reglementet för riksbanken fastställas bankens åtagande i afseende å förvaltningen af obligationer, aktier och andra värdepapper, som i förvar mottagas.

20 §.

Riksbanken må, när sådant af fullmäktige pröfvas erforderligt, begagna utländsk kredit i form af lån eller kreditiv inom belopp, som i reglementet för riksbanken bestämmes.

Derjemte må riksbanken af bankinrättningar eller handelshus å utländsk ort, hvilka godtgöra riksbanken ränta för medel, innestående å löpande räkning, å sin sida mottaga medel å sådan räkning samt derå godtgöra ränta.

21 §.

Riksbanken må ej deltaga i eller drifva annan rörelse än den, som i denna lag är riksbanken uttryckligen medgifven; ej heller må riksbanken ega andra fastigheter än dem, som äro nödiga för inrymmande af riksbankens kontor.

För riksbankens fordran pantsatt eller utmätt fast eller lös egendom, som försäljes å auktion, dervid riksbankens rätt kan vara beroende, må riksbanken vara oförhindrad att inropa; dock skall den egendom, såvida densamma är af beskaffenhet att icke i annan ordning kunna af riksbanken förvärfvas, åter afyttras, så snart sådant utan förlust kan ske.

IV Kap.

Om räkenskapernas afslutande och offentliggörande samt om reservfonden.

22 §.

Vid hvarje kalenderårs slut skall fullständigt bokslut öfver riksbankens ställning upprättas; skolande på grund af detta bokslut en öfversigt, som fullständigt utvisar riksbankens ställning, så fort ske kan, tryckas och med allmänna tidningarna utdelas.

23 §.

Omedelbart efter hvarje månads slut skall upprättas en öfversigt, utvisande under särskilda rubriker riksbankens tillgångar och skulder.

Denna öfversigt skall derefter ofördröjligen tryckas och med allmänna tidningarna utdelas.

Derjemte skall för hvarje vecka upprättas och i allmänna tidningarna införas uppgift om riksbankens metalliska kassa och öfriga kassatillgångar, utelöpande sedlar samt obegagnade sedelutgifningsrätt.

24 §.

Öfver riksbankens behållna årliga vinst eger Riksdagen förfoga, dock med iakttagande af hvad här nedan i 25 § stadgas.

25 §.

Af riksbankens behållna årliga vinst skola minst tio procent afsättas till bankens reservfond. Sedan reservfonden uppgått till minst tjugufem procent af bankens grundfond, må vidare afsättning till reservfonden kunna upphöra. Nedgår reservfonden under detta belopp, skall afsättning till densamma ånyo vidtaga.

Reservfonden skall placeras i lätt säljbara, utländska statspapper samt må endast användas till betäckande af förlust, som å bankens rörelse i dess helhet under något år uppstått och som icke kan ersättas af befintliga, till framtida förfogande reserverade medel.

V Kap.

Om bankens styrelse och förvaltning.

26 §.

Riksbanken förvaltas, enligt hvad i 72 § regeringsformen stadgas, af sju fullmäktige, förordnade en af Konungen och sex af Riksdagen. Den af Konungen förordnade skall vara ordförande bland fullmäktige, men må ej utöfva annan befattning inom riksbankens styrelse. Han åtnjuter af riksbankens medel ett årligt arfvode till belopp, som med hälften öfverstiger det, en hvar af de öfrige fullmäktige i denna sin egenskap eger uppbära enligt af Riksdagen faststæld aflöningsstat.

Fullmäktige välja sjelfve bland sig vice ordförande.

27 §.

För fullmäktige skola, enligt hvad i 72 § regeringsformen sägs, finnas fyra suppleanter, utsedde, en af Konungen och tre af Riksdagen. Den af Konungen utsedde suppleanten inträder såsom fullmäktig vid förfall för den af Konungen utsedde ordinarie ledamoten. De af Riksdagen valde suppleanter inträda i tjenstgöring, när så nödigt finnes, samt inkallas i den ordning, som vid valet blifvit bestämd.

28 §.

Ledamot af statsrådet eller fullmäktig i riksgäldskontoret må ej vara fullmäktig i riksbanken.

29 §.

Fullmäktig i riksbanken må ej den vara, som icke råder öfver sig och sitt gods; ej den, som till borgenärer all sin egendom afträdt och icke, på sätt lag förmår, gitter visa, att han från deras kraf befriad är; ej den, som af allmän åklagare är tilltalad för brott, som kan medföra förlust af medborgerligt förtroende; ej heller den, som genom domstols beslut förklarats medborgerligt förtroende förlustig eller ovärdig att inför rätta föra andras talan.

30 §.

Fullmäktige utse årligen bland sig en direktör och en vice direktör.

31 §.

Fullmäktige skola för behandling af allmänna ärenden sammanträda minst en gång hvarje vecka. Beslut må icke fattas, derest ej minst fem fullmäktige äro tillstädes, dock må ärenden, som böra skyndsamt handläggas, kunna afgöras af allenast fyra fullmäktige, derest tre af dem äro ense om beslutet. I sammanträden med fullmäktige i riksgäldskontoret skola alltid minst fem af fullmäktige i riksbanken delta.

Fullmäktiges öfverläggningar och beslut skola antecknas i protokoll. Förekommer vid ärendes afgörande skiljaktighet inom fullmäktige, böra de sina meningar till protokollet yttra. Der rösterna äro lika,

gäller den mening, ordföranden biträder. Vid val till sådana uppdrag, hvartill fullmäktig kan blifva utsedd, skall dock slutet omröstning ega rum; och skall, när så erfordras, genom lottning skiljas mellan dem, som vid valet erhållit lika antal röster.

32 §.

Pröfning af diskonterings-, låne- och kreditivansökningar verkställes alla söckendagar af minst fyra fullmäktige.

Sådan ansökning må ej anses beviljad, med mindre flertalet bland närvarande fullmäktige sig om bifall dertill förenat.

33 §.

Den af fullmäktige utsedde direktören, som föredrager ärendena inför fullmäktige samt tillser utförandet af deras beslut, åligger i öfrigt att i öfverensstämmelse med reglementet för riksbanken och den instruktion, som af fullmäktige för honom fastställles, utöfva tillsyn öfver göromålen inom riksbanken samt handhafva de förvaltningsbestyr, som åt honom anförtros.

34 §.

Vice direktören åligger att under den tid, då direktören åtnjuter ledighet, äfvensom vid förfall för honom, fullgöra hans åligganden samt att enligt den instruktion, som af fullmäktige för honom fastställles, vid göromålen biträda direktören och utföra de öfriga uppdrag, som åt honom öfverlemnas.

35 §.

Huru fullmäktige i andra fall, än ofvan sägs, må för särskilda uppdrag inom sig förordna särskilda personer, stadgas i reglementet för riksbanken.

36 §.

Har Konungen på framställning af fullmäktige i riksbanken eller, der Konungen eljest så pröfvat nödigt, förordnat ombud att med fullmäktige i något särskildt ärende förhandla, må fullmäktige med Konungens ombud öfverlägga, men är det fullmäktige förbjudet att i ombudets närvaro fatta beslut.

37 §.

Efter hvarje års slut skola fullmäktige till Riksdagens bankoutskott afgifva berättelse angående riksbankens tillstånd, rörelse och förvaltning. Denna berättelse skall till trycket befordras och hållas för allmänheten tillgänglig.

38 §.

Fullmäktige kunna ej i och för sin befattning med riksbanken emottaga föreskrifter af någon annan än Riksdagen och dess bankoutskott, i de fall detta sistnämnda eger att sådana å Riksdagens vägnar meddela; och äro fullmäktige för sina åtgärder i denna egenskap Riksdagen eller dess bankoutskott och revisorer allena redo skyldige.

I fråga om ansvarsfrihet för fullmäktige beslutar Riksdagen.

Om fullmäktigs ansvarighet, derest han öfverträder eller eftersätter honom i denna egenskap åliggande pligter, stadgas i särskild ansvarighetslag.

39 §.

Fullmäktig i riksbanken eller ledamot af styrelse vid afdelningskontor eger icke att såsom kommissionär taga någon befattning med vexeldiskontering eller med anskaffande af lån eller kreditiv i riksbankens hufvud- eller afdelningskontor.

Öfverträder fullmäktig detta förbud, göres anmälan derom hos Riksdagens justitieombudsman, som anställer åtal i enlighet med den för fullmäktige gällande ansvarighetslag.

Öfverträdes förbudet af ledamot i afdelningskontors styrelse, förfares på sätt reglementet för riksbanken och den särskilda ansvarighetslagen för dessa styrelseledamöter bestämma.

40 §.

Öfverläggningar och beslut hos fullmäktige i frågor, som angå metalliska kassan och sättet för tillverkning af banksedlar, samt i andra ärenden, hvilka fullmäktige pröfva böra hemliga hållas, skola upptagas i särskildt protokoll, hvars innehåll ej må yppas, förr än Riksdagens bankoutskott, dess revisorer eller fullmäktige i riksbanken anse sådant kunna ske utan skada för riksbanken.

41 §.

Riksbankens fullmäktige och revisorer, ledamöterna af afdelningskontorens styrelser samt alla vid riksbanken anstälde tjenstemän skola doldt och förtegardt hålla hvad som rörer enskilda personers förhållanden till riksbanken eller hvad i öfrigt vid förvaltningen kan förefalla af sådan beskaffenhet, att det enligt lag och reglementet för riksbanken hemligt hållas bör.

42 §.

De föreskrifter, som utöfver denna lag erfordras angående riksbankens förvaltning, meddelas af Riksdagen i särskildt reglemente.

Detta reglemente öfverlemnas till Konungen. Finner Konungen reglementet icke vara stridande mot denna lag, varder detsamma af Konungen till efterrättelse kungjort.

VI Kap.

Öfvergångsstadganden.

43 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1899 utom i de delar, hvarom nedan stadgas.

44 §.

Bestämmelserna i V kap. om riksbankens styrelse och förvaltning blifva gällande, så snart med tillämpning af de förändrade grunder för tillsättning af riksbankens styrelse, hvarom i 26 § förnäles, sådan styrelse första gången blifvit utsedd.

45 §.

Utan hinder af föreskriften i 3 §, att riksbanken ensam är berättigad att utgifva banksedlar, ega enskilda banker att intill utgången af år 1903 utgifva egna sedlar; och är riksbanken pliktig att åt dessa banker inrymma de förmåner, som här nedan omförmälas.

Från början af år 1899 till utgången af år 1903 eger enskild bank, som, efter minst tre månader förut hos chefen för finansdepartementet derom gjord anmälan, afstått från sin rätt att utgifva egna sedlar samt icke indragit något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, att hos riksbanken, mot säkerhet som af dess fullmäktige godkännes, begagna kassakreditiv till det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar vid sistnämnda tidpunkt uppgingo, utan erläggande af kreditivafgift och mot ränta, som icke må sättas högre än till två för hundra om året.

Då sådan anmälan, som ofvan är nämnd, inkommit till chefen för finansdepartementet, skola fullmäktige i riksbanken ofördröjligen derom underrättas.

Från början af år 1904 till utgången af år 1908 eger enskild bank, som icke indragit något af ofvanberörda afdelningskontor, att, intill sextio procent af förut omförmälda belopp, i riksbanken rediskontera vaxlar af sådan beskaffenhet, som i 13 § a) af denna lag sägs, mot diskonto, icke öfverstigande två tredjedelar af det eljest i riksbanken gällande.

Har enskild bank, när, enligt hvad nu är sagdt, kreditiv- eller rediskonteringsrätt eljest skulle för densamma inträda, indragit eller indrager den derefter något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, beror det af Konungen att, med fästadt afseende å det eller de indragna kontorens omfång och betydelse för den allmänna rörelsen, bestämma, huruvida den sålunda skedda indragningen må föranleda att kreditiv- eller rediskonteringsbeloppet nedsättes eller att banken uteslutes från all rätt till kreditiv eller rediskontering.

Den rätt till kassakreditiv och till rediskontering, hvarom här ofvan förmäles, bibehålles äfven der enskild bank blifvit ombildad till bankaktiebolag.

46 §.

Under tiden från början af år 1899 till utgången af år 1903 må bland de tillgångar, som enligt 7 § skola motsvara riksbankens sedel-

utgifning utöfver det enligt 6 § medgifna belopp, inberäknas jemväl sådan kreditivfordran hos enskild bank, hvarom i 45 § förmäles.

47 §.

Hvad i 9 § stadgas om afdelningskontor af riksbanken må efter hand vinna tillämpning och skall vid ingången af år 1904 vara fullständigt genomfördt.

Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 januari 1897.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: friherre ÅKERHIELM,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON,
WERSÄLL,
ANNERSTEDT,
VON KRUSENSTJERNA.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wersäll anförde i underdånighet:

Sedan Eders Kongl. Maj:t den 7 februari sistlidet år till Riksdagen aflåtit nådig proposition med förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen i hufvudsaklig syftning, att åt Eders Kongl. Maj:t måtte inrymmas rätt att deltaga i tillsättningen af riksbankens styrelse samt i stiftande af lag, enligt hvilken riksbanken skall förvaltas, har Riksdagen i skrifvelse den 13 påföljande maj anmält, att Riksdagen funnit sig icke böra bifalla förslaget oförändradt, men såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antagit ett i skrifvelsen till ordalydelsen angifvet förslag till ändrad lydelse af nämnda grundlagsparagrafer.

Hvad angår de ändringar, Riksdagen sålunda för sin del beslutit i det af Eders Kongl. Maj:t till Riksdagens pröfning öfverlemnade för-

slag, anser jag mig kunna uttala den mening, att desamma, i hvad de angå den nådiga propositionens ofvan angifna, hufvudsakliga syfte, äro af beskaffenhet att kunna af Eders Kongl. Maj:t godkännas. I fråga åter om den af Riksdagen vidtagna ändring af den föreslagna lydelsen af 3:dje momentet i 72 § regeringsformen, kan jag väl icke undgå att finna, att det skulle varit synnerligen lyckligt om Eders Kongl. Maj:ts förslag i denna del blifvit af Riksdagen bifallet, men denna omständighet synes mig likväl icke utgöra tillräckligt skäl dertill, att fastställelse borde nekas å Riksdagens beslut i dess helhet, om det hvilande förslaget vid nu instundande riksmöte varder slutligen antaget, helst den af Riksdagen beslutade lydelsen af 72 § regeringsformen lemna det nuvarande förhållandet i fråga om riksbankssedlarnes kurs oförändradt och icke utesluter möjligheten af ett framtida genomförande af den enligt min mening önskvärda förändringen i berörda bestämmelse. Vid sådant förhållande läser denna frågas undanskjutande icke böra utgöra ett hinder för den bankreform, som så länge stått på dagordningen och som genom Riksdagens i ofvannämnda skrifvelse meddelade beslut ryckt ett steg närmare sin lösning.

I öfverensstämmelse med hvad jag till statsrådsprotokollet den 24 januari nästlidet år yttrat, tillkommer det mig sålunda att nu afgifva förslag till lag för Sveriges riksbank att föreläggas Riksdagen till antagande; och saknar jag anledning att dervid frångå det hufvudsakliga af det lagförslag, som finnes bifogadt ofvanberörda protokoll och som blifvit till Riksdagens kännedom meddeladt.

Då emellertid några jemkningar i nämnda förslag torde vara erforderliga, har jag låtit inom finansdepartementet upprätta nytt förslag till lag för Sveriges riksbank; och går jag nu att i korthet angifva de punkter, i hvilka det sålunda upprättade nya förslaget skiljer sig från det äldre.

Af skäl, till hvilka jag nedan återkommer, hafva ur sistnämnda förslag blifvit uteslutna dess 6 och 44 §§. I öfrigt tillåter jag mig att beträffande nedan nämnda §§ i det nya förslaget anföra följande.

3, 4, 26, 27 och 31 §§ (de tre sistnämnda §§ motsvarande 28, 29 och 33 §§ i det äldre förslaget). Med anledning af Riksdagens beslut i fråga om lydelsen af 72 § regeringsformen och 71 § riksdagsordningen hafva 3, 26, 27 och 31 §§ underkastats en omredaktion, hvarjemte andra stycket i 4 § uteslutits.

13 § (14 § i det äldre förslaget). Då, såsom under öfverläggningen i frågan vid sist hållna riksmöte blifvit anmärkt, det kan vara för riksbanken lämpligt att i vissa fall bevilja kredit i löpande räkning, för

hvilken kredit läser böra fordras samma säkerhet som för kassakreditiv, har en bestämmelse härom blifvit införd i mom. d) af denna §.

17 § (18 § i det äldre förslaget). I denna §, sådan den lyder enligt det äldre förslaget, har sista punkten blifvit ntesluten, enär den möjligen kan missförstås och i hvarje fall synes obehöflig. Likaså har jag ansett 19 § i det äldre förslaget, hvilken § innehåller föreskrifter angående uttagning å riksbankens räkningar, kunna utgå, då dessa föreskrifter lämpligen inrymmas i reglementet.

32 § (34 § i det äldre förslaget). Det är väl tydligt att, såsom denna § i det äldre förslaget innehåller, de bägge direktörerna böra vara tillstädes vid de dagliga diskonteringssammanträdena; men då förslaget lemnat åt reglementet att bestämma, huru direktörerna vid förfall skola vid dessa och andra tillfällen suppleras, torde jemväl föreskriften om de bägge direktörernes närvaro vid dessa sammanträden lämpligen kunna utgå ur lagen.

46 § (ny). Såsom jag under frågans behandling vid senaste riksdag hade tillfälle yttra, kan med fog göras den anmärkning att riksbankens sedelutgifningsrätt under öfvergångsåren 1899—1903 är enligt omförmälta lagförslag för trängt begränsad. Enligt 8 § i det äldre förslaget (7 § i det nya) skall den riksbankens sedelutgifning, som icke grundas på de i 7 § (6 § i det nya förslaget) upptagna kassatillgångar, motsvaras af lätt säljbara utländska statspapper, å utländsk börs noterade inhemska obligationer samt vaxlar; men då riksbanken under nämnda fem år skulle vara pliktig att bevilja de enskilda banker, som afstode från sin sedelutgifning, kassakreditiv till ett belopp, som skulle kunna uppgå till omkring 60 millioner kronor, hvarmed riksbankens sedelutgifning sålunda skulle ökas, samt till följd af skyldigheten att lemna sådan kredit hinder skulle kunna för riksbanken möta att under sagda fem år förvärfva valutor af ofvan uppräknade slag till det belopp, som den ökade sedelutgifningen kräde, måste under nämnda tid äfven annan valuta godkännas såsom underlag för den sedelutgifning, som icke motsvaras af kassatillgångar enligt 7 § (6 § i det nya förslaget); och såsom sådan valuta erbjuder sig helt naturligt den fordran, riksbanken hos de enskilda bankerna erhåller på ofvannämnda kassakreditiv. Då fullmäktige sjelfva ega pröfva de af de enskilda bankerna erbjudna kassakredithypotek, dertill väl de vid den enskilda sedelutgifningens upphörande lediga grundfonds- och reservfonds-hypoteken komma att hufvudsakligen användas, lider det ju icke det ringaste tvifvel att riksbankens fordran på dessa kassakreditiv blir fullgod. Men man har påstått att denna fordran förfaller till betalning efter allt för lång tid för att kunna god-

kännas såsom underlag för sedelutgifning. Härvid synes man emellertid förbise den olika karaktären af den sedelbetäckning, som afses i 7 § och i 8 § (6 och 7 §§ i det nya förslaget) motsvarande 1 och 2 mom. af 5 § i gällande bankoreglemente. Då det nemligen måste blifva allt för dyrt att hålla guldvaluta för hvarje utelöpande sedel, tillämpar man nu och vill i den föreslagna riksbankslagen bibehålla det system för sedelbetäckning, att för den quantitet sedlar, som den inhemska om-sättningen under alla förhållanden oundgängligen behöfver och således alltid minst håller utelöpande, godkännes en betäckning af säkra, om ock ej genast realisabla valutor, och endast för den sedelemmission, som öfverstiger detta minimum, fordras guldvaluta. 8 § (7 § i det nya förslaget) handlar just om betäckningen för sedelcirkulationens beräknade minimum och åsyftar att riksbanken alltid skall vara fullt god för *alla* sina utelöpande sedlar, äfven om den icke alltid kan hålla sig beredd att genast inlösa dem alla. För detta syfte synes en sådan riksbankens fordran, hvarom här är fråga, ingalunda olämplig; och jag tvekar så mycket mindre att föreslå att denna fordran under åren 1899—1903 inrangeras bland de valutor, hvilka må godkännas såsom sedelunderlag enligt 8 § (7 § i det nya förslaget), som äfven under nämnda tid detta sedelunderlag otvifvelaktigt komme att till öfvervägande del bestå af de valutor, hvilka i sistnämnda § finnas uppräknade, och endast till ett mindre belopp af ofvanberörda fordran. En bestämmelse i oförmälda syftning är införd bland öfvergångsstadgandena såsom en ny § 46.

45 § (48 § i det äldre förslaget). Mot den för ofvannämnda kassakreditiv föreslagna ränta af högst 2 procent har inom Riksdagen framstälts den anmärkning, att en räntefot, helst så låg som 2 procent, icke borde fixeras för så lång tid som fem år, då ju de ekonomiska förhållandena under denna tid kunde komma att ställa sig så, att riksbanken sjelf nödgades låna upp penningar mot hög ränta; och man har enskildt för mig uttalat den mening, att ifrågavarande ränta borde ställas i visst förhållande till riksbankens diskonto och sättas t. ex. 2 procent under lägsta diskontosatsen. Det bör härvid erinras, att ifrågavarande kredit icke har karaktären af en vanlig försträckning, utan att dess beviljande skall innefatta ett erbjudande från riksbanken att, så att säga, lösa till sig de enskilda bankernas sedelutgifning innan de löpande oktrojerna gått till ända. Men det synes mindre sannolikt, att de enskilda bankerna frivilligt skulle afstå från sin sedelutgifning för att komma i åtnjutande af en kredit mot ränta, som skulle vexla med en diskontosats, som långifvaren bestämmer. För att de enskilda bankerna må kunna finnas villiga

att ingå på en sådan uppgörelse, hvarom är fråga, måste efter min mening räntan för hela kreditivtiden fixeras och detta till ett belopp, som icke väsentligen öfverstiger de enskilda bankernas kostnader för sedelutgifningen. Men tydligt är, att en sådan kredit icke bör bjudas de enskilda bankerna, om den medför risk eller olägenhet för riksbanken. Detta synes emellertid svårligen kunna blifva händelsen. Den beviljade krediten skulle utgå i riksbankens sedlar, som derigenom i ett slag blefve spridda öfver hela landet för att upptaga den plats i den inhemska omsättningen, de enskilda banksedlarne nu innehafva. För endast en mindre del af denna ökade sedelemmission behöfde riksbanken hålla guldvaluta, då den öfvervägande delen under alla förhållanden måste qvarhållas af den allmänna rörelsen. Fördelen af en sålunda ökad sedelemmission synes riksbanken utan olägenhet kunna betala genom att medgifva de enskilda bankerna en billig kassakredit för den tid, hvaruunder de frivilligt afstå från sin sedelutgifning. Nu är det ju sannt, att man vid början af ifrågavarande femårsperiod icke kan förutse, huruvida icke under densamma kan komma att inträffa, att riksbanken för stärkande af sin guldkassa nödgas betinga sig krediter mot högre ränta än den ofvannämnda af två procent. Men detta är ett förhållande, som egentligen icke eger sammanhang med föreliggande fråga, emedan behovet af en sådan kredit kan för riksbanken i lika hög grad uppstå, äfven om dess sedelemmission icke i sammanhang med krediten åt de enskilda bankerna ökades. Det kan väl synas, som om den ökade sedelemmissionen äfven skulle öka det belopp riksbankssedlar, som kunde dragas ur rörelsen, för att hos riksbanken presenteras med begäran om guld eller vexlar på utlandet; men detta torde knappast vara fallet, emedan under nuvarande förhållanden en betydlig del af de riksbankssedlar, man för nämnda ändamål vill använda, kan suppleras af enskilda banksedlar, hvilka ju vid riksbankens ökade sedelemmission skulle försvinna. Och dessutom förhåller det sig ju så att, så länge riksbanken åter utsläpper sina sedlar genom diskontering af inrikes vexlar och annan utlåning — en rörelse, hvarmed riksbanken minst under kritiska tider bör upphöra, om den vill fylla sin uppgift såsom landets centralbank — äfven ett jemförelsevis obetydligt belopp riksbankssedlar kan genom att ständigt inlösas och åter utsläppas utöfva ett starkt tryck på riksbankens guldkassa. Känningen på guldkassan lär ytterst vara beroende på landets betalningsbalans till utlandet, men icke på sedelemmissionens storlek; och den kostnad, riksbanken får vidkännas för att stärka sin guldkassa, bör godtgöras genom höjda diskontosatser och icke genom höjd ränta för ifrågavarande kassakrediter, hvilka endast medföra en ökad sedelemmission.

Man har inom riksdagen ifrågasatt, huruvida det lämpligen borde genom lag förbjudas riksbanken att upplåna penningar mot ränta, såsom i det till Riksdagens kännedom meddelade lagförslaget skett. Att den bank, som erhållit rättighet att ensam utgifva sedlar och sålunda upptaga räntefria lån af allmänheten, icke tillika bör mot ränta inlåna penningar, för hvilka placering måste sökas genom utlåning mot högre ränta än den betalda, är emellertid en grundsats, som allmänt tillämpas af utlandets centralbanker. Den är ock utan skiljaktighet omfattad utaf både 1881 och 1889 årens bankkomitéer, af hvilka, utom andra erfarna bankmän, en af bankofullmäktiges deputerade var ledamot. Den andre af desse deputerade betonade under diskussionen i Första Kammaren vid senaste riksdag, att, om riksbanken skulle kunna fylla den uppgift, som måste ställas på en verklig centralbank, en fördelning af bankverksamheten måste ske så, att sedelemissionen stannar på ena sidan och inlåningen mot ränta på den andra. Jag anser mig icke ega anledning att frågå den mening, att riksbanken, då den får all sedelemission på sig öfverflyttad, icke bör låna in penningar mot ränta; och jag förmenar fortfarande, att denna bestämmelse är af den vigt att den bör inrymmas i riksbankslagen.

Man har från flera håll inom riksdagen uttalat den mening, att det till Riksdagens kännedom nästlidet år framlagda förslaget till riksbankslag upptager äfven andra bestämmelser, som derifrån kunde uteslutas och erhålla lämpligare plats i bankoreglementet; och särskildt har en sådan anmärkning rigtats mot det afgifna förslagets 21 § (19 § i det nya förslaget), som handlar om riksbankens skyldighet att till förvar mottaga penningar, guld och silfver samt värdepapper. Men då lagen bör innehålla grunderna icke blott för riksbankens sedelutgifning utan äfven för dess öfriga verksamhet äfvensom upptaga de konstitutiva bestämmelserna i fråga om bankens styrelse samt hvad med alla dessa stadganden eger omedelbart sammanhang eller eljest är af större vigt, synas knappast några uteslutningar utöfver de mindre väsentliga, jag förut omnämnt, böra ske. Hvad särskildt beträffar nyssberörda stadgande angående förvar af värdepapper m. m., ber jag få erinra, att då 21 § (23 § i det äldre förslaget) stadgar, att riksbanken icke må deltaga i eller drifva annan rörelse än den, som i lagen uttryckligen är medgifven, ett uteslutande af bestämmelsen om mottagande af depositioner skulle kunna anses innefatta, att en sådan rörelse vore riksbanken förbjuden. Mot svarande bestämmelser finnas införda i den tyska riksbankslagen liksom i det för den danska nationalbanken af regeringen utfärdade reglemente; och att sådana föreskrifter iuföras i en af Konung och Riksdag stiftad lag för riksbanken, torde knappast kunna vålla några olägenheter.

Jag ber att i öfrigt få återopå hvad jag till förenämnda statsrådsprotokoll yttrat.

I den till 1896 års Riksdag aflåtna, ofvan omförmälda nådiga proposition föreslogs införande i 72 § regeringsformen af en bestämmelse, enligt hvilken riksbanken skulle förvaltas enligt särskild lag, stiftad i den ordning, 87 § 1 mom. i samma grundlag stadgade. Enligt hvad Riksdagen i sin förenämnda underdåniga skrifvelse af den 13 maj nästlidet år anmält, har emellertid Riksdagen såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antagit ett förslag till ändrad lydelse af 72 § regeringsformen, enligt hvilken motsvarande bestämmelse erhållit sådan affattning, att riksbanken skulle förvaltas af dertill förordnade fullmäktige, efter af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag.

Då i lagen för rikets ständers bank den 1 mars 1830, hvilken lag är beträffande de ämnen, som i samma lag beröras, afsedd att ersättas af den lag för Sveriges riksbank, hvartill förslag nu är upprättadt, föreskrifves, att förstnämnda lag, såsom allmän civillag, ej må annorlunda ändras, än på sätt i regeringsformens 87 § är stadgad, läser jemte det förslag till lag för Sveriges riksbank, som för Riksdagen framläggas, äfven böra i den ordning, 87 § 1 mom. regeringsformen stadgar, framläggas förslag till särskild lag, genom hvilken 1830 års lag för rikets ständers bank upphäfves; och torde till berörda särskilda lag jemväl böra, såsom varande af processuel natur, öfverflyttas ej mindre de i 6 § af det nästlidet år till Riksdagens kännedom meddelade förslaget till lag för Sveriges riksbank innefattade, mot 2 och 3 §§ af 1830 års lag svarande bestämmelser, än äfven föreskriften i 44 § af samma förslag om forum för riksbanken i vanliga fall. Jag hemställer alltså, att Eders Kongl. Maj:t täcktes åt chefen för justitiedepartementet uppdraga att till Eders Kongl. Maj:ts pröfning framlägga förslag till sådan lag; lärande Eders Kongl. Maj:t äfven vilja på fördragning af bemälda departementschef låta inför sig anmälas de af 1889 års bankkomité upprättade förslag till ansvarighetslagar för fullmäktige i Sveriges riksbank och för ledamöterna i styrelserna för Sveriges riksbanks afdelningskontor.

Sedan departementschefen härefter uppläst det inom finansdepartementet senast upprättade förslaget till lag för Sveriges riksbank, hemställde departementschefen, att Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att, under förutsättning att de enligt 1896 års Riksdags beslut hvilande förslagen till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen

blefve af Riksdagen slutligen antagna, för sin del antaga samma förslag.

Hvad föredragande departementschefen sålunda yttrat och hemställt, deruti statsrådets öfriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen gilla och bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. — vid detta protokoll utvisar, hvarjemte utdrag af detta protokoll skulle till justitiedepartementet expedieras.

Ex protocollo
Adolf von Hofsten.
